مرور

یک مجموعه شعر و یک ترجمه از مهستی بحرینی

در کوست شاعر

برای ماخطاطان ادبیات مهستی بحرینی بیشتر با ترجمه‌هایش شناخته شده است. او مترجمی است که تاکنون ترجمه آثار مطرحی از ادبیات فرانسه را در کارنامه خود دارد؛ اگرچه ترجمه‌های او صرفا به ادبیات خلاصه نمی‌شود و حوزه‌های دیگری را هم در برمی‌گیرد. در فهرست ترجمه‌های او هم کتاب فلسفی «هستی و نیستی» سارتر به چشم می‌خورد، هم رمان «دکرگونی» میشل بوتور و هم «اعترافات ژان ژاک روسو» و بسیاری کتاب دیگر. اخیرا ما از مهستی بحرینی کتابی منتشر شده است که ترجمه نیست، بلکه یک مجموعه شعر است از خود او! مجموعه شعری به نام در کوست ابره که در نشر نیلوفر منتشر شده است. «در کوست ابره» مجموعه‌ای است شامل ۵۸ شعر از مهستی بحرینی. شعرهای این مجموعه در قالب نیمایی است. اغلب این شعرها از وزن عروضی برخوردارند. راوی شعرهای «در کوست ابره» یک راوی درونگراست که ضمن نظارة در کدر زمان، یادهای خود را می‌کاود و به زندگی در کدر زمان می‌اندیشد. پیش چشم راوی این شعرها گاه اشیاء و منظره‌ها گویی درکی از زمان و یادهای دور را به دست می‌دهند و خود به میانجی‌گری برای اندیشیدن به مفهوم زمان پل می‌شوند. تنهایی و سکوت نیز از جمله مضمون‌هایی است که در شعرهای «در کوست ابره» با آن‌ها مواجه می‌شویم. شعر «سکریوره» از این مجموعه را می‌خوانید: «در عبور نور رود/ قیل‌وقال خندەمان/ سکریوره‌های عمق آب رود/ همنوای آب نغمه می‌سرود/ ناگهان به گل نشست/ در رکم دقیقه‌های دریاب/ عشق و درد و اضطراب/ خنده از لبم بپرد/ سکریوره‌ها شکست/ رود همچنان روان/ رود سکندر/ زمان»

اما به‌جز مجموعه شعر «در کوست ابره» اخیرا ترجمه‌ای تازه نیز از مهستی بحرینی به نشر نیلوفر منتشر شده است. ترجمه رمانی با عنوان «شغل پدر»، نوشته سرژ شالاندون. نویسنده فرانسوی معاصر. نویسنده‌ای که علاوه‌بر «شغل پدر»، تاکنون رمان‌های «افسانه پدران ما» و «بازگشت به کیلی یکژ» نیز از او به فارسی گردوه و دومی، «بازگشت به کیلی یکژ» از آثار مهم شالاندون است؛ اثری که شالاندون شهرت جهانی خود را مدیون آن است. جنگ جهانی دوم مشغول نوشتن شالاندون در آنارش به آن پرداخته است. نوشتن از جانب محصل مشاهدات نویزک اوست. او زمانی گزارشگر جنگ بوده و جنگ و ویرانی‌ها و آسیب‌های آن را از نزدیک دیده است.

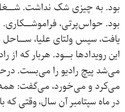

شالاندون در رمان «شغل پدر» مسئله‌ای بغرنج را مطرح می‌کند که با آن درگیر بوده است. شغل پدر راوی رمان در رابطه با شغل پدرش است که بایدش بداند شغل پدر او چیست. شغل پدر راوی شغلی است که باید حدس بمانَد. چنانکه در آغاز فصل چهارم این رمان، فصلی که عنوان «مامور مخفی» را بر دارد، راوی را زسان راوی می‌خوانیم: «در خانه اجازه نداشتیم که درباره شغل پدر صحبت کنیم. او می‌گفت: این به کسی مربوط نیست. پدر یکوم در برج مراقبت هواپیما کار می‌کرد. اگرای لوکری سازنده اتاق اتومبیل بود. بچه‌های دیگر، پدرهایشان کارگر، کارمند یا پیشخدمت رستوران - مثل پدر و همکلاسی موحنایی‌ام - بودند. رومن برای دیدن پدرش، به کارخانه چوب‌بری کنار دریاچه می‌رفت. سرژ هم تازه کارمند سنخانه بود. اما پدر من چه‌کاره بود؟ نمی‌دانستم. هرگاه از او اینباره پرسیده بودم، با لبانش کار نداده بود. هرگاه از او نه در آن‌سوی پیشخان مغازه‌ای دیده بودم نه پشت میز کار. هرگاه که به مدرسه می‌رفتم، او خواب بود. بعضی‌ها گاهی با پیزامه می‌دیدمش. مادر می‌گفت: خسته است. برای اینکه بیدارش نکنیم. روی پنجه پا راه می‌رفتیم. من و مادرم در ایوارتمان مثل رقاصه‌ها حرکت می‌کردیم. راه نمی‌رفتیم و پچ‌پچ می‌کردیم. بایستی برای هر قدمی که می‌برداشتیم، عذری بیاوریم. در سال آخر دبستان، این را پیاده‌تر می‌بایست فاش شود. خانم معلم رامون خواسته بود کسه برگه‌ای را پر کنیم شامل نام، نام پدر، رامون خواسته بود کسه برگه‌ای را پر کنیم شامل نام، نام پدر، شغل پدر. پدر کفت: خیلی ساده است. بنویس چترباز. نوشتم چترباز. خانم معلم پاسخ ما به صدای بلند خواند. بچه‌ها خندیدند. رومن با لحظه‌ای درنگ رفتار خانم را طی می‌شود و آن‌گاه به کدشته می‌رود؛ به کذشته‌ای دور. بدین‌ترتیب «شغل پدر» دو دوره را دربر می‌گیرد. این رمان چنان‌که در نسبت جلد ترجمه فارسی آن، به نقل از نشریه لا پرس در وصف آن کفته شده است «داستانی نفس‌گیر میان دوران کودکی و دنیای فردی بالغ است. کسه مابین آنها تعبادل ایجاد می‌کند». در ایسن نقل‌قول همچنین «شغل پدر» داستانی بین دوام و کمدی معرفی شده است. راوی این رمان از آنجا که گویی کودکی خود نظر می‌افکند اما رمان نیز شغل خاطرتی شخصی از کودکی نیست و از خلال آن به مسائلی عاطرتی نقب زده می‌شود. به مسائلی که هر انسانی ممکن است با آن‌ها درگیر شود. در نقل‌قولی از روزنامه لو سُوار رمان «شغل پدر» این‌گونه توصیف شده است: «شغل پدر رمانی نیست که به ذهن استراحت کند؛ خواننده را با آثار می‌زند، اعتصاب می‌کند، توطئه می‌کند».

آن‌چه در ادامه می‌خوانید سطرهایی دیگر است از این رمان: «در سال‌های چهارم و پنجم دبستان. پدری داشتم که چترباز بود. اغلب کلاه بره قرمزش را کنار شیشه عقب اتومبیل جا می‌گذاشت. با وجود این هرگز او را با اونیفورم ندیده بودم. قیافه‌ای که وارد رسال اول راهنمایی شد، به مشکل برخوردم. شولان. شما قسمت شغل پدر را بر نکرده‌اید. معلم درس‌های اصلی‌مان سر پرسا در دستش گرفته بود. این جمله را به آرامی گفت. هیچ خنده‌ای در میدان نزد. خواستم بگویم که به من می‌زند. خواستم جای دیگر بود. یکسر از بدرم و سر او دور بود. به چیزی شک نداشت. شغل پدر؟ از نظر او یک جای خالی بود. حواس‌پرتی. فراموشکاری... در تاراج، داهومی استقلال یافت. سیس ولتای علیا. ساحل عاج. گینه و کابو. بدرم مخالف این رویدادها بود. هربار که از رادیو سخنی درباره افریقا پخش می‌شد پیچ رادیو را می‌بست. درحالی‌که سه نشقایش را پاک می‌کرد و می‌خورد، می‌گفت: همه‌شان را به فرانسه برمی‌گردانم. در هاء سیاتمبر ۱۹۷۱، وقتی که با پرسشنامه به خانه برگشتم، برگه عصبی بود. شغل پدر؟ هیچ. در اثرت نکرد که برایش پرسشنامه را پر کند. پدرم سرم فُر زد: راستش را بنویس: مامور مخفی...».

در حاشیه داستان

نور انداختن بر سایه

پارسا شهری: سنتِ نوشتن از داستان، یا به‌تعبیری نوشتنِ جستاری درباره داستان که بیانگر رویکرد نویسنده به جهان و جهان داستان است، این‌جا چندان را نگرفته است. نویسندگان ما بیشتر با درکار نویسندگرفتن نقد بوده‌اند یا طرد تئوری. با این روحیه مسلط در فضای دو سه دهه اخیر ادبیات ما، می‌توان انتشار کتابی درباره داستان را ازسوی نویسنده‌ای صاحب‌سبک و نام‌اتنا به فال نیک گرفت. «درحاشیه داستان» عنوان کتابی تازه از ایوتواب خسروی نویسنده «اسفار کاتبان» است که با وارد دارد جامعه» ما کمتر می‌نویسد وکمتر به نوشتن علاقه نشان می‌دهد و سنت نوشتن یو به فراموشی است. خسروی در آستانه انتشار این کتاب با ایرا گفت: «نحوه نگرش هر نویسنده‌ای با دیگری تفاوت دارد و اصولا همین تفاوت در نگاه و نگرش به زندگی است که باعث پدیدآمدن آثار مختلف می‌شود. در جهان ادبیات معمول است که برخی از نویسندگان بزرگ در خلال خلق آثار ادبی خود به تالیف کتاب‌هایی با هدف تبیین نگرش و نمایندن مواضع ادبی خود نیز می‌پردازند و به‌عبارتی مخاطب متن نوشته‌ها، به‌خوبی جهان فکر نظر می‌افکند اما رمان نیز را به ماهیت نوشتن خویش خود نزدیک می‌کند. متاسفانه چنین چیزی میان نویسندگان ایرانی چندان معمول نبوده است و از نگرش و مواضع نویسندگانی چون صادق چوبک، صادق هدایت، جلال آل‌احمد و ... اطلاع چندانی نداریم. با این رویکرد است که ایوتواب خسروی رمان‌نویس مطرح سیاق نوشتن کتابی از سبخ «درحاشیه داستان» رفته است که مجموعه‌ای است از مقالات درباره ادبیات و رویکرد و دیدگاه او نسبت به مفهوم «ادبیات». این مقالات به‌نوعی رویاپ سیر افکار او است درباره ادبیات در سالیانی که رمان‌ها و داستان‌هایش را نوشته است. برخی از این مقالات متن سخنرانی‌های او است در محافل مختلف ادبی و به‌قول خودش درباره‌گیرنده مواضع وکناهش به ادبیات. علاوه‌براین‌ها او در کتابش به مفاهیم کلیدی همچون شخصیت، راوید، بیت ماحتنی مانند مدرنیسم در ادبیات و مسائلی ازاین‌دست نیز پرداخته است. ایوتواب خسروی نیز نیز کتابی به این سبک‌وسیاق با عنوان «حاشیه‌ای بر مبانی داستان» را نوشته و در نشر تالاب منتشر کرده بود که شامل سی مقاله او درباره رمان‌نویسی است. او در این دو مجموعه تلاش کرده است مواضع خود را نسبت به ماحت داستان طرح کسد و به‌طرز جزئی و از منظر نویسنده‌ای که با این عناصر سروکار دارد، آنهسا را بانزعرف کند تا چنان‌که اوتمع بانی قراردادیم. وارثش آنکه اوعمدۀ از خارج، از نتیجاً حاضر شد رفتند شهرستان... زیسر دانه‌های بارانی کسه در زردی نیز جراغ کوچکه به‌چشم می‌آیند. ایستادهای جنوبی تنها خانه‌ای که شمیز شکل قدیم شدن. پشت سرت. طی زمانی خاتمی خودتان. چطرفیقه‌ای قناس بالا رفته با نمای سنگ سفید باریک افقی، و درنوادروش چهارنیج طبقه‌هایی که از روی سنگ‌شان می‌شود همیشه قدامش چهارنیج سال زودتر یا دیرتر ساخته شده. در حیاط زنگ زده ولی قفلش هنوز محکم است. صدایی نیز شنیدم تو شاوش از جایی نیاید!...»

شوکران تاریخ

«مردی که پشت میز خود نشسته است، میزی که درست مقابلش پنجره‌ای باز می‌شود. تلاش می‌کند شرح رخداد عشق را بنویسد. او سر آن دارد تا برای یک‌بار و همیشه شرحی از عشق به‌دست دهد که از جامعیت تامی برخوردار باشد، چنان جامعیتی که کسی را یارای تمام‌کردن آن نداشته باشد، حتی خود او! چوکنه چنین چیزی ممکن است؟» کتاب متفاوت دیگری که در آستانه نشایکاه کتاب درآمد، مجموعه داستانی است از امیرهوشنگ افتخاری‌راد. مترجم آثار تئوریک و فلسفی که سابقه روزنامه‌نگاری هم در حوزه فلسفه نیز دارد. «کتاب مخلوقات با مان‌کامیف» مجموعه‌داستان نخست اوست که اخیرا منتشر شده است. داستان‌های این مجموعه زبانی خاص دارد. زبانی داستانی که گاه به زبان مقاله و جستار نیز ته می‌زند. اگر مخاطب، نوشتارِ افتخاری‌راد و خلط فکری او را دنبال کرده باشد، می‌تواند ترکیبی از تفکر او را در داستان‌هایش بازشناسد. داستان داستان با جامعه و تاریخ و تجربیات زیسته نویسنده تاکید می‌گذارد. داستان‌های مجموعه اخیر به‌گواه تاریخ پای هر داستان در سال‌های مختلف نوشته شده‌اند و بازه زمانی سه‌دهه‌ای از دهه شصت تا هشتاد را دربر می‌گیرند. داستان‌های مجموعه با عنوان «مخلوقات» و «خاطرات پس از مرگ» از جمله مهدی سحابی کتابی فوکانه است. قوه او دربابارد نوشته: «من در این کتاب بیشتر پژوهشگر بودم تا مترجم. گروبنه هم بیشتر پژوهشگر این کتاب است تا نویسنده‌اش. این کتاب، کتاب واپس بودن و مهدی سحابی است».

یکی از رمان‌های مهم انگلیسی که در این مدت به‌چاپ رسیده، «بایسان رابطه» کراهام کیس را ترجمه آحد عبلقیان است که این روزها از طرف نشر تو منتشر شده است. البته این رمان پیش‌تر با همین ترجمه توسط نشر کتابپارسه هم به چاپ رسیده بود اما این چاپ اول نشر تو است و پیشگفتاری هم که مترجم نوشته مربوط به چاپ جدید کتاب است. کراهام کیس از نویسندگان مشهور قرن بیستم انگلستان است و در کونه‌های مختلف ادبی و نوشتاری آثاری منتشر کرده است. از کراهام کیس ۲۲ رمان، ۷ نمایشنامه، ۱۲فیلمنامه، ۴ کتاب برای کودکان، ۳

ادبیات ایران، طریق بسمل‌شدن دولت‌آبادی، امجد داستان‌نویس و رویداد بازنشر

در حاشیه تواریخ

شیما بهرمند

«کاتب... کاتب... چنان حرف می‌زنیم که ما انگار زبان یکدیگر را نمی‌فهمیم! یا چنان است که انگار شما نمی‌شنوید - نشنیده‌اند که من چه می‌گویم... پس بگذار بروم سر اصل مطلب، یعنی تاریخ روز؛ همان‌چه امروز جزای اعمال است. ما امروز به کلمه احتیاج داریم. همین امروز در همین احوال. گذشته به گذشتگان مربوط می‌شد، به ما امروز مربوط می‌شود. همین اکنون، همین لحظه.» روایت محمود دولت‌آبادی از جنگ ایران و عراق در رمانی با عنوان «طریق بسمل‌شدن» پس از قریب‌به ده سال انتظار در صف ارشاد، اجازه انتشار پیدا کرد و در آستانه سی‌ویکمین نمایشگاه کتاب تهران به‌طبع رسید. در این رمان صدوسی‌وسه صفحه‌ای «کاتب» بنا دارد رواق جنگ را بنویسد و نویسنده از خلال دیالوگ او با «سرگرد» دیدگاه‌هایی متفاوت درباره جنگ را به‌دست می‌دهد. «- گفتید رواق، سرگرد؟ درست شنیدم؟ - بلی، رواق. کاملا درست شنیدید. ما در یک جنگ تاریخی دیگر دچاریم یا خیم؟ - خرسند هستم که می‌بینیم تو دارید به تاریخ. زیرا از جنگ، من فقط به قصه و روایات زمانه مشغول بودم. اما چندی است به تاریخ فی‌مابین عرب و ایران متوجه شده‌ام. البته تاریخ معمولا دربرگیرنده حوادث جنگ‌ها و کشتارها می‌نویسد و درباره شکست یا پیروزی یکی از دو طرف. اما در حاشیه تواریخ، نکته‌های بدیع یافت می‌شود که خالی از لطف نیست. همین است که چندی است به‌صرافت نوشتن اثری افتاده‌ام که فراکیر تواریخی باشد همه پیروزی‌ها و همه مقاومت و شکست آن‌ها.» کتاب دولت‌آبادی که به‌تعبیری گاه با خود او و نظرات یکی می‌شود، به‌قول خودش «در اندیشه بدیع‌آوردن صناعات ادبی» در تراز سه‌هزار نسخه در نشر چشمه منتشر شده است.

خیال کوچه درختی

رمان «کوچه درختی» نوشته حمید امجد، از دیگر آثاری است که در آستانه نمایشگاه کتاب از سوی نشر نیلا درآمده. امجد شاید در میان مخاطبان بیشتر به‌عنوان اهل تئاتر و نیز سیناما شناخته شده است و کمتر وجه ادبی داشته. گرچه او پیش از این، مجموعه‌داستان «عکس‌های دست‌جمعی» را نوشته است. برخی از این مقالات متن سخنرانی‌های او است در محافل مختلف ادبی و به‌قول خودش «درگیرنده مواضع وکناهش به ادبیات. علاوه‌براین‌ها او در کتابش به مفاهیم کلیدی همچون شخصیت، راوید، بیت ماحتنی مانند مدرنیسم در ادبیات و مسائلی ازاین‌دست نیز پرداخته است. ایوتواب خسروی نیز نیز کتابی به این سبک‌وسیاق با عنوان «حاشیه‌ای بر مبانی داستان» را نوشته و در نشر تالاب منتشر کرده بود که شامل سی مقاله او درباره رمان‌نویسی است. او در این دو مجموعه تلاش کرده است مواضع خود را نسبت به ماحت داستان طرح کسد و به‌طرز جزئی و از منظر نویسنده‌ای که با این عناصر سروکار دارد، آنهسا را بانزعرف کند تا چنان‌که اوتمع بانی قراردادیم. وارثش آنکه اوعمدۀ از خارج، از نتیجاً حاضر شد رفتند شهرستان... زیسر دانه‌های بارانی کسه در زردی نیز جراغ کوچکه به‌چشم می‌آیند. ایستادهای جنوبی تنها خانه‌ای که شمیز شکل قدیم شدن. پشت سرت. طی زمانی خاتمی خودتان. چطرفیقه‌ای قناس بالا رفته با نمای سنگ سفید باریک افقی، و درنوادروش چهارنیج طبقه‌هایی که از روی سنگ‌شان می‌شود همیشه قدامش چهارنیج سال زودتر یا دیرتر ساخته شده. در حیاط زنگ زده ولی قفلش هنوز محکم است. صدایی نیز شنیدم تو شاوش از جایی نیاید!...»

شوکران تاریخ

«مردی که پشت میز خود نشسته است، میزی که درست مقابلش پنجره‌ای باز می‌شود. تلاش می‌کند شرح رخداد عشق را بنویسد. او سر آن دارد تا برای یک‌بار و همیشه شرحی از عشق به‌دست دهد که از جامعیت تامی برخوردار باشد، چنان جامعیتی که کسی را یارای تمام‌کردن آن نداشته باشد، حتی خود او! چوکنه چنین چیزی ممکن است؟» کتاب متفاوت دیگری که در آستانه نشایکاه کتاب درآمد، مجموعه‌داستانی است از امیرهوشنگ افتخاری‌راد. مترجم آثار تئوریک و فلسفی که سابقه روزنامه‌نگاری هم در حوزه فلسفه نیز دارد. «کتاب مخلوقات با مان‌کامیف» مجموعه‌داستان نخست اوست که اخیرا منتشر شده است. داستان‌های این مجموعه زبانی خاص دارد. زبانی داستانی که گاه به زبان مقاله و جستار نیز ته می‌زند. اگر مخاطب، نوشتارِ افتخاری‌راد و خلط فکری او را دنبال کرده باشد، می‌تواند ترکیبی از تفکر او را در داستان‌هایش بازشناسد. داستان داستان با جامعه و تاریخ و تجربیات زیسته نویسنده تاکید می‌گذارد. داستان‌های مجموعه اخیر به‌گواه تاریخ پای هر داستان در سال‌های مختلف نوشته شده‌اند و بازه زمانی سه‌دهه‌ای از دهه شصت تا هشتاد را دربر می‌گیرند. داستان‌های مجموعه با عنوان «مخلوقات» و «خاطرات پس از مرگ» از جمله مهدی سحابی کتابی فوکانه است. قوه او دربابارد نوشته: «من در این کتاب بیشتر پژوهشگر بودم تا مترجم. گروبنه هم بیشتر پژوهشگر این کتاب است تا نویسنده‌اش. این کتاب، کتاب واپس بودن و مهدی سحابی است».

یکی از رمان‌های مهم انگلیسی که در این مدت به‌چاپ رسیده، «بایسان رابطه» کراهام کیس را ترجمه آحد عبلقیان است که این روزها از طرف نشر تو منتشر شده است. البته این رمان پیش‌تر با همین ترجمه توسط نشر کتابپارسه هم به چاپ رسیده بود اما این چاپ اول نشر تو است و پیشگفتاری هم که مترجم نوشته مربوط به چاپ جدید کتاب است. کراهام کیس از نویسندگان مشهور قرن بیستم انگلستان است و در کونه‌های مختلف ادبی و نوشتاری آثاری منتشر کرده است. از کراهام کیس ۲۲ رمان، ۷ نمایشنامه، ۱۲فیلمنامه، ۴ کتاب برای کودکان، ۳

ادبیات جهان، کافکا، پروست، بورخس و دیگران

اساطیر اصیل

پیام حیدرقزوینی

«مردن» آرتور شنیتسلر با ترجمه علی‌اصغر حداد یکی از کتاب‌هایی است که به‌زودی توسط نشر ماهی به چاپ خواهد رسید. آرتور شنیتسلر نویسنده اتریشی آغاز قرن بیستم است و حداد پیش‌تر آثار دیگری از او مثل مجموعه‌داستان «دیگری» (نشر ماهی) و همچنین دو داستان «بازی در سیسدده» و «رویا» (در قالب یک کتاب در نشر نیلوفر) را ترجمه کرده بود. شنیتسلر یکی از نویسندگان آغازگر ادبیات مدرن است که سال‌ها پیش توسط صادق هدایت به خوانندگان فارسی‌زبان معرفی شده بود. هدایت داستان «گور و برادرش» را از شنیتسلر ترجمه کرده که در کتاب «نوشته‌های پراکنده» آمده است. شنیتسلر علاقه زیادی به رواکاوی و فروید داشته و داستان بلند «مردن» نیز از اولین داستان‌هایی است که به زبان آلمانی و با نگاهی رواکاوانه نوشته شده است. شنیتسلر در زمان نوشتن این داستان سی‌ساله بوده است. «پدرو پاراموی» یکی دیگر از نوشتن‌های ترجمه کاوه میرعباسی به‌زودی توسط نشر ماهی به چاپ خواهد رسید. خوان رولفو از تاثیرگذارترین و مهم‌ترین نویسندگان ادبیات آمریکای لاتین به شمار می‌رود. «پدرو پاراموی» پیش‌تر با ترجمه احمد گلشیری به فارسی ترجمه شده بود. «یک فنجان چای» از کاترین منسفیلد با ترجمه نرگس انتخابی و «با هم همین و بس» از آنا کاولدا با ترجمه ناهید فروغان از دیگر آثاری است که در حوزه ادبیات جهان به‌زودی توسط نشر ماهی به چاپ می‌رسند.

سایه‌های کافکا

تازه‌ترین ترجمه ناصر غیاثی نشان می‌دهد که دغدغه فرانتس کافکا همچنان با اوست. «کافکا در خاطره‌ها» با عنوان فرعی «از دبستان تا کورستان» عنوان کتابی است از هانس‌گرد کوخ که همزمان با نمایشگاه کتاب امسال با ترجمه ناصر غیاثی توسط نشر نو منتشر شده است. کافکا از آن دست نویسندگانی است که هنوز زوایای گشف‌نشده زیادی در زندگی و آثارش وجود دارد و به این خاطر تقریبا همیشه می‌توان کتاب‌هایی تازه درباره او یافت. از کافکا دست‌نوشته‌های روزانه و نامه‌های زیادی به‌جامانده که برخی به فارسی هم ترجمه شده‌اند اما «کافکا در خاطره‌ها» کتابی متفاوت درباره اوست. این‌بار نه با خاطرات یا دست‌نوشته‌های کافکا بلکه با خاطرات دیگران درباره او روبه‌روییم. در این کتاب، از دبستان تا کورستان، حکایت کافکا و مکاتبه‌هایش در کنار یکدیگر بیان می‌شود. دوران مدرسه و همکاران و ناشران و دوستانش. مجموعه خاطرات خود از کافکا را ارائه کرده‌اند. قرارگرفتن این روایت‌ها در کنار یکدیگر باعث شده تصویری جان‌دار از کافکا به دست داده شود. در بخشی از روایت فلیکس ولچ، با عنوان «کافکا جای خاصه است»، می‌خوانیم: «کافکا در آتشار حقیقتی نو افرید. فضایی تازه و خاص خودش. پاکت و سردتر و سخت‌گیرانه‌تر از حقیقت ما: منتها تصویر و بیان حقیقت ما نه خلیه نظاره از آن به‌گونه‌ای بی‌همتا به قالبی نو درآورد. این تازه به‌آسانی در پای هرکسی قابل دستیابی نیست و اغلب به نظر کسانی که در بیرون از آن ایستاده‌اند، عیانی عجیب و یا حتا بی‌معنا است. اما بااین‌حال باید وجود داشت. زیرا، یک در ورودی که به روی همه باز است و از طرفی به دقیق‌تر بکوبیم: پرسه و موسیقی زبان او. ساختمان سحرآمیز دوره‌های مختلف کاری‌اش که می‌تواند زیبانده، ساختمانی که خواننده را خواهد خویش می‌سازد و بیش از او شنونده را با اجباری تولتاریانبذیر و وقتی فرانتس کافکا خودش برای ما می‌خواند یا قدنزی عظیم... زبانش پاک گدد و بارد ولی از مقدماتش در هاتنگ و آهنگی. به همین هنگامه منطق و موسیقی‌ست که سخن زبانش را می‌سازد. فرانتس کافکا یکی از شاخته‌شده‌ترین کسانی است که با رنج انسانی مسلط است. این رنج روحی که به این زبان می‌نویسد، سراپا کلیمی است. محرومیتش کلیمی است. فلیکس ولچ در سال ۱۹۰۳ به‌واسطه هاکس بروڈ با کافکا آشنا شده بود و تا زمان مرگ کافکا از دوستان نزدیکش به‌شمار می‌رفت.

این کتاب‌های که به‌تازگی به چاپ رسیده‌اند به آثار دیگری هم می‌توان اشاره کرد که دریایی از کافکا در آنها وجود دارد. یکی از این کتاب‌ها، رمانی است از کرت انشاید با عنوان «عروسک کافکا» که با ترجمه محمد همتی توسط نشر نو منتشر شد. به بعدا با فاصله کمی چاپ دوم رسید. در این رمان، فرانتس کافکا شخصیت محوری روایت است و کرت انشاید راوی ماجرا. داستان آغاز و دوران کافکا ارائه داده و البته در روایت او تخیل نیز نقش مهمی دارد.

درس‌های مارسل پروست

«هفت‌درس مارسل پروست» از لوراتس کرونبه، کتابی است که این روزها به کوشش اصغر نوری و توسط نشر مرکز منتشر شده است. کتاب عجیب به‌نظر می‌رسد که برای آن‌که این کتاب به کوشش اصغر نوری و به ترجمه او منتشر شده است. نکته در ساختار این کتاب نهفته است. لوراتس کرونبه داروساز است و اصغر نوری مترجم. او در طول یک سال بخش‌هایی از «در جستجوی زمان از دست رفته» را برای یک‌دیگر در هفته برای نزدیک شاگرد خانه‌اش می‌خوانده و به‌عبارت بهتر اجرا می‌کرد. خبر این اجراها به طور وسیع پخش شد و بعد کرونبه به مجموع و حتی کشورهای دیگر دعوت شد تا اجراها و کنفرانس‌هایی را در جاهای دیگر هم برگزار کند. «هفت‌درس مارسل پروست» درواقع حاصل همین سفرها و اجراهاست. کرونبه در این کتاب دیوستوسی است. کوآهی سبک ادبی است که توامان برای ادبیات و نیز پیوند داستان با جامعه و تاریخ و تجربیات زیسته نویسنده تاکید می‌گذارد. داستان‌های مجموعه اخیر به‌گواه تاریخ پای هر داستان در سال‌های مختلف نوشته شده‌اند و بازه زمانی سه‌دهه‌ای از دهه شصت تا هشتاد را دربر می‌گیرند. داستان‌های مجموعه با عنوان «مخلوقات» و «خاطرات پس از مرگ» از جمله مهدی سحابی کتابی فوکانه است. قوه او دربابارد نوشته: «من در این کتاب بیشتر پژوهشگر بودم تا مترجم. گروبنه هم بیشتر پژوهشگر این کتاب است تا نویسنده‌اش. این کتاب، کتاب واپس بودن و مهدی سحابی است».

یکی از رمان‌های مهم انگلیسی که در این مدت به‌چاپ رسیده، «بایسان رابطه» کراهام کیس را ترجمه آحد عبلقیان است که این روزها از طرف نشر تو منتشر شده است. البته این رمان پیش‌تر با همین ترجمه توسط نشر کتابپارسه هم به چاپ رسیده بود اما این چاپ اول نشر تو است و پیشگفتاری هم که مترجم نوشته مربوط به چاپ جدید کتاب است. کراهام کیس از نویسندگان مشهور قرن بیستم انگلستان است و در کونه‌های مختلف ادبی و نوشتاری آثاری منتشر کرده است. از کراهام کیس ۲۲ رمان، ۷ نمایشنامه، ۱۲فیلمنامه، ۴ کتاب برای کودکان، ۳

نقد و نظر، در جست‌وجوی نسبت ادبیات و بورژوازی

منشور ادبیات

پانیذ ریاحی

از میان آثاری که در حوزه نقد و در آستانه نمایشگاه منتشر شده یا در دست انتشار است، «بورژوا در میانه‌ی تاریخ و ادبیات» نوشته فرانکو موریتی اثری خواندنی است که با ترجمه مهرنوش مهاجر و محمد نبوی در نشر آگه منتشر شده است. از موتنی پیش از این مخاطب فارسی‌زبان، مقالات «جد حدس در باب ادبیات جهانی» و «منحنی، نقشه، درخت: مدل‌های مجری برای تاریخ ادبیات» را در کتاب «ادبیات و جهان» ترجمه شاپور اعتماد خوانده است که ارفقا هر دوی این کتاب‌ها در نشر آگه به‌چاپ رسیده‌اند. اینک نیز کتاب مهم فرانکو موریتی با عنوان «بورژوا در میانه‌ی تاریخ و ادبیات» ترجمه شده است، او از نظریه‌پردازان و پژوهشگران تاریخ رمان اروپا است و در آثار خود به ویژه مختلف رمان و نقش آن در تاریخ و فرهنگ اروپا پرداخته است. فرانکو موریتی چنان‌که در «بورژوا در میانه‌ی تاریخ و ادبیات» می‌نویسد «در مقام موخ ادبیات جهان از آن‌که بر رابطه واقعی میان گروه‌های مشخص اجتماعی -سلف‌داران، و کارمندان عالی‌رتبه، صاحبان صنایع، پزشکان و غیره- تمرکز کند، به انطباق میان اشکال فرهنگی و واقعیت‌های طبقه جدید توجه دارم، و مثلا می‌پرسم چگونه واژه‌ای چون آسیاب زیزکی‌های مصرف بورژوایی را مشخص می‌کند؛ یا چگونه سرعت داستان‌کویی با نظم نوین زندگی سازگار می‌شود. و به این ترتیب، من بورژوا را در منشور ادبیات تجزیه می‌کنم» و این مسئله‌ای است که ترجمه موتنی که اثری بوی مولف کتاب، مسئله‌ساز بوده و به‌طول خودش چه‌بسا برای دیگران مسئله‌ساز نبوده است. «یاری، چیزی اگر قرار باشد جریان شود، قضای روزگار مساوی سکوت پرهواهویی است که کاشفان تجدید فروتن جاری بسر از مرگ را بیرا کرده‌اند». هر فصل این کتاب با شعر یا ترجمه‌ای از بیژن الهی آغاز می‌شود که با ایده آن فصل ارتباطی مولود دارد. مولف در فصل نخست از مجاهدت با موجهه یفرنج یا بیژن الهی می‌نویسد: «هرگونه مواجهه نزدیک‌تر با کارویاژ ادبی بیژن الهی، فارغ از سکوت پرهواهویی که بازگشت او از حوانی گذشته شعر جدید فارسی در نثر نیلا به پای رسیده است. جان میلینگتن پیشایش حمل یفرنج‌های عدیده‌ای خواهید بود، و این نه فرضا به‌دلیل یفرنج‌بودن متولد شد و موضوع این نمایشنامه از او در حادثه معروف که در غرب ایرلند اتفاق افتاده سرچشمه گرفته است. آن‌طور که در مقدمه کتاب هم آمده، در حادثه اول، مردی بدر خود را می‌کشد و مردم او را پنهان می‌کنند؛ و دومین حادثه مردی بدر به قتل زن صاحبکارش دست می‌زند که البته زن نمی‌میرد و فقط زخمی می‌شود. اجرای این نمایشنامه، در سال ۱۹